

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน

มัธยมศึกษาตอนปลายเมืองปากกะดิง แขวงบอลิคำไซ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Factors Associated with Alcohol Consumption Behavior Among High School Students in Pakkading District, Bolikhamxay Province, Lao People's Democratic Republic

เอลัยวรรณ ลอมณี (Aelayvanh Lormany)* พรพิมล ชูพานิช (Pornpimon Chupanit)^{1**}

(Received: June 22, 2022; Revised: August 29, 2022; Accepted: September 2, 2022)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่เมืองปากกะดิง แขวงบอลิคำไซ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5-7 จำนวน 342 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุโลจิสติกส์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 68.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ มีเพื่อนสนิทดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Adjusted OR = 2.7, 95% CI = 1.6-4.4) และการมีโปรโมชั่นการขายของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Adjusted OR = 2.9, 95% CI = 1.5-4.2) ดังนั้น ควรมีการเฝ้าระวังและติดตามพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงหามาตรการป้องกันในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this study were to survey alcohol consumption behavior and to determine factors associated with alcohol consumption behavior among high school students in Pakkading District, Bolikhamxay Province, Lao People's Democratic Republic. The samples were 342 students in high school grades 5-7. Data were collected from the questionnaires. The relationship between factors and alcohol consumption behavior were determined by the multiple logistic regression. The findings showed that alcohol consumption behavior in the samples was 68.2 %. Factors related to alcohol consumption behavior among high school students including they are having close friends who drink alcohol beverages (Adjusted OR = 2.9, 95% CI = 1.6-4.4) and the alcohol beverage shops having sales promotions (Adjusted OR = 2.9, 95% CI = 1.5-4.2). Therefore, there should be surveillance and monitoring of alcohol consumption behavior as well as finding measures for prevention among high school students.

คำสำคัญ: ปัจจัย พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

Keywords: Factors, Behavior of alcohol consumption, High school student

¹Corresponding author: Pornpch@kku.ac.th

*นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข การส่งเสริมสุขภาพ โภชนาการ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพที่ทำให้เกิดการเสียชีวิตและบาดเจ็บ รวมถึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ [1] ประชากรทั่วโลกมีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 43 หรือประมาณ 2.3 พันล้านคน และการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังเป็นสาเหตุการเสียชีวิตโดยตรงของประชากรทั่วโลก 3 ล้านคนต่อปี [2] สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น และการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยเสี่ยงลำดับที่ 1 ของการเสียชีวิตและการบาดเจ็บในประชากรกลุ่มอายุ 15 – 49 ปี [3] จากการสำรวจโดยกระทรวงสาธารณสุขของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) พบว่า ประชากรลาวที่อายุ 15 ปีขึ้นไปมีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถึงร้อยละ 75 ซึ่งในจำนวนดังกล่าว เป็นผู้ที่บริโภคเป็นประจำ ร้อยละ 32 [4] การศึกษาก่อนหน้านี้ในนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษามีอัตราการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์สูงถึงร้อยละ 52.6 โดยมีลักษณะดื่มแบบปานกลาง ร้อยละ 16.8 ดื่มแบบหนัก ร้อยละ 27.0 และดื่มแบบหนักมาก ร้อยละ 3.5 [5] อย่างไรก็ตาม ความชุกในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านครอบครัว เป็นต้น เมืองปากกะดิงเป็นเมืองหนึ่งที่ตั้งอยู่ที่ใต้ของแขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว มีสถานศึกษาตั้งอยู่ในเขตเมืองและมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการให้วัยรุ่นเข้าถึงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่าย แต่ที่ผ่านมายังไม่มีข้อมูลหรือการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่นหรือนักเรียนเท่าใดนัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเมืองปากกะดิง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการป้องกันหรือลดพฤติกรรมเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เมืองปากกะดิง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional analytical study) ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่ HE642180 เมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2564 และได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสถาบันค้นคว้าและพัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์ สุขภาพ ส.ป.ป.ลาว วันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2564

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในเมืองปากกะดิง แขวงบอลิคำไซ สปป. ลาวที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5-7 ในปีการศึกษาพ.ศ. 2563 จำนวนทั้งหมด 1,076 คน คำนวณขนาดตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกส์แบบพหุ (Multiple logistic regression) [6] ดังนี้

$$n_p = \frac{P(1-P)(Z_{1-\alpha} + Z_{1-\beta})^2}{[B(1-B)(P_0 - P_1)^2]}$$

แทนค่า P_0 , P_1 และ B จากการศึกษาของจินตนา สินสงวน [7] โดย P_0 คือ สัดส่วนของนักเรียนที่ดื่มแอลกอฮอล์ที่พักในเทศบาลมีค่า 0.42 P_1 คือ สัดส่วนของนักเรียนที่ดื่มแอลกอฮอล์ที่พักนอกเทศบาลมีค่า 0.63 และ B คือ สัดส่วนของนักเรียนที่ดื่มแอลกอฮอล์ทั้งหมดมีค่า 0.51 หลังจากนั้น ทำการปรับค่าขนาดตัวอย่างด้วยสูตร $np = n1/(1-r^2_{123...p2})$ โดย $r^2_{123...p2}$ คือ สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) มีค่า 0.3 ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดภายหลังการปรับค่าแล้ว (n_p) คือ 342 คน มีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 5-7 ที่ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองเรียบร้อยแล้ว เกณฑ์คัดออก คือ นักเรียนที่ขาดเรียนหรือไม่สบายในวันที่ไปเก็บข้อมูล

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยพื้นที่ศึกษามีโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 2 โรงเรียน แบ่งออกเป็นมัธยมศึกษาปีที่ 5 – 7 ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างของแต่ละชั้นปีตามสัดส่วนจำนวนนักเรียนในแต่ละชั้นของโรงเรียนนั้น ๆ จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบ (systematic random sampling) โดยนำรายชื่อของนักเรียนในแต่ละชั้นปีของแต่ละโรงเรียนมาเรียงลำดับ หาช่วงการสุ่มได้จาก $k = N/n$ ทำการสุ่มตัวอย่างตามช่วงการสุ่มจนครบตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

1) ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา การประกอบอาชีพของบิดาและมารดา และที่พักอาศัยในปัจจุบัน เป็นต้น

2) ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปัจจุบัน (ดื่มหรือไม่ดื่ม) อายุที่เริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ชนิดของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ดื่มครั้งแรก สาเหตุจุดจูงใจที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผู้ที่ร่วมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตอนลองดื่มครั้งแรก สถานที่ที่ชอบไปดื่ม เป็นต้น รวมถึงประเมินระดับความเสี่ยงของพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วยแบบประเมิน Alcohol Use Disorders Identification Test (AUDIT) [8]

3) ส่วนที่ 3 ทศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยมีข้อคำถามทั้งหมด 13 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นการประมาณค่า 4 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 จนถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง = 4 ถ้าเป็นข้อคำถามเชิงลบ การให้ค่าคะแนนจะตรงกันข้ามกับที่กล่าวมา หลังจากนั้น นำคะแนนที่ได้ทั้งหมดมาแบ่งระดับทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำ (13-26 คะแนน) ระดับปานกลาง (27-39 คะแนน) และระดับดี (40-52 คะแนน)

4) ส่วนที่ 4 ปัจจัยด้านต่าง ๆ กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเพื่อนสนิทในกลุ่ม โปรโมชันในการขายของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

แบบสอบถามที่ใช้ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านช่วยพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence; IOC) ได้ค่าอยู่ที่ 0.66 – 1.00 และได้นำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทดสอบโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ 0.82 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามที่ใช้เป็นที่ยอมรับได้ [9]

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำเรื่องขออนุญาตในการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ ทำจดหมายนัดหมายกลุ่มตัวอย่างมารับฟังรายละเอียดต่าง ๆ หลังจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างนำเอกสารชี้แจงและใบยินยอมอาสาสมัครไปให้ผู้ปกครองลงนามอนุญาตในการเข้าร่วม

ภายหลังการลงนามในใบยินยอมอาสาสมัครเรียบร้อยแล้ว จึงทำการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเอง เมื่อตอบเสร็จแล้วให้กลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามคืน โดยใส่ในกล่องที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม STATA Version 10.0 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) นำเสนอข้อมูลแบบแจกนับด้วยจำนวน ร้อยละ นำเสนอข้อมูลแบบต่อเนื่องที่มีการแจกแจงแบบปกติด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation; S.D.) ข้อมูลแบบต่อเนื่องที่มีการแจกแจงไม่ปกติ นำเสนอด้วยค่ามัธยฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด วิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยใช้สถิติถดถอยพหุโลจิสติก (Multiple logistic regression) ด้วยวิธี Backward elimination นำเสนอด้วยค่า Adjusted odds ratio (Adjusted OR) ช่วงความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 (95% Confidence Interval: 95% CI) และ P-value

ผลการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.3 มีอายุเฉลี่ย 17.2 ปี (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.13 ปี) ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา คือ ประถมศึกษาร้อยละ 34.8 และ 42.1 อาชีพส่วนใหญ่ของบิดา คือ คำขาย/ ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 64.8 และอาชีพส่วนใหญ่ของมารดา คือ เกษตรกร ร้อยละ 71.6 ปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างพักอาศัยอยู่บ้านตนเอง ร้อยละ 87.7 ดังตารางที่ 1

พฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 68.2 โดยเป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.4 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรกเมื่ออายุ 15 ปีขึ้นไป ร้อยละ 48.3 ชนิดของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ลองดื่มในครั้งแรก มากที่สุด คือ เบียร์ ร้อยละ 53.7 สาเหตุจูงใจที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครั้งแรก คือ เพราะอยากลอง อยากรู้ ร้อยละ 27.2 ผู้ที่ร่วมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตอนลองดื่มครั้งแรก คือ เพื่อน ร้อยละ 63.1 สถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างชอบไปดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ บ้านเพื่อน ร้อยละ 46.9 โอกาสของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ พบปะสังสรรค์ตามงานต่าง ๆ ร้อยละ 50.7 จากระดับความเสี่ยงของพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วยแบบประเมิน AUDIT กลุ่มตัวอย่างมีการดื่มแบบเสี่ยง ร้อยละ 41.5 ดื่มแบบเสี่ยงต่ำ ร้อยละ 40.7 ดื่มแบบเสี่ยงอันตราย ร้อยละ 9.9 และดื่มแบบเสี่ยงติด ร้อยละ 7.6 ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ปัจจัยและทัศนคติต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การศึกษาค้นคว้า พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคนในครอบครัวที่มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 59.9 มีเพื่อนสนิทในกลุ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 53.1 และร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กลุ่มตัวอย่างมักไปซื้อจะมีการจัดโปรโมชั่นในการขาย ร้อยละ 41.3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับดี ร้อยละ 58.6 และระดับปานกลาง ร้อยละ 40.7 ดังแสดงในตารางที่ 3

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพื่อนสนิทในกลุ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มตัวอย่างเป็น 2.7 เท่า (95%CI = 1.6-4.4, p-value < 0.001) และร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นักเรียนเข้าไปใช้

บริการมีโปรโมชันการขายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มตัวอย่างเป็น 2.9 เท่า (95%CI = 1.5-4.2, p-value < 0.001)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเมืองปากกะดิง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 68.2 โดยเป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.4 และปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ เพื่อนสนิทในกลุ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการมีโปรโมชันในการขายของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เกินครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้มีพฤติกรรมการเสี่ยงในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 68.3 ซึ่งมีผลใกล้เคียงกับการศึกษาก่อนหน้านี้ของจินตนา สิ้นสงวนที่ศึกษาความชุกและพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ประเทศ สปป.ลาว พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเมืองปากเซ แขวงจำปาสัก ประเทศ สปป.ลาว มีความชุกของการดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 69.2 [7] ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อัตราการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนยังค่อนข้างสูง และจากการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (จำนวนที่ดื่ม 138 คน จากจำนวนผู้หญิงทั้งหมด 203 คน หรือร้อยละ 67.9) พอ ๆ กับนักเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นผู้ชาย (จำนวนที่ดื่ม 95 คน จากจำนวนผู้ชายทั้งหมด 139 คน หรือร้อยละ 68.3) ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อด้านสาธารณสุขและสังคมที่อาจจะเพิ่มมากขึ้นตามมา และยังสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างของมาตรการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นหญิง สอดคล้องกับงานวิจัยของภูษณิศา บริหาร ที่พบว่านักเรียนหญิงมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่านักเรียนชาย [10] อาจเนื่องมาจากที่ค่านิยมของสังคมเปลี่ยนไป จากที่ในสมัยก่อนเห็นว่าผู้หญิงไม่ควรบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่ปัจจุบันผู้หญิงกลับได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น ทำให้มีจำนวนนักเรียนเพศหญิงที่เคยดื่มและยังดื่มในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในเมืองปากกะดิง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพื่อนสนิทในกลุ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มตัวอย่างเป็น 2.9 เท่าของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีเพื่อนสนิทดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้น เพื่อนเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ความสนใจ และพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งยังอยู่ในช่วงวัยรุ่น และเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง โดยจะให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์บุคคลภายนอกครอบครัวมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน วัยรุ่นมีความต้องการในการที่จะเป็นที่ยอมรับของเพื่อน มีการรวมกลุ่มเพื่อนรุ่นเดียวกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความคิดหรือทำอะไรคล้าย ๆ กัน และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน [11] ดังนั้น การที่กลุ่มตัวอย่างมีเพื่อนในกลุ่มที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ย่อมส่งผลให้เกิดการเลียนแบบหรือทำตามเพื่อนได้ และในการศึกษานี้ยังพบว่าปัจจัยการมีโปรโมชันในการขายของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มตัวอย่างเป็น 2.9 เท่าของการที่ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่มีโปรโมชันในการขาย แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการตลาดโดยจัดให้มีการส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการชักจูงหรือโน้มน้าวให้เกิดความสนใจและกระตุ้นให้เกิดการซื้อสินค้ามาบริโภคเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การจัดโปรโมชันจะเป็นตัวกระตุ้นความต้องการเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การส่งเสริมการตลาดที่อาศัยกระแสสังคมประเพณี วัฒนธรรมเทศกาลต่าง ๆ เช่น เทศกาลแข่งฟุตบอล การแข่งขันกีฬาโอลิมปิก เทศกาลเบียร์ ต่างชาติ มาเชื่อมโยงกิจกรรมการ

ส่งเสริมการตลาดของสถาบันบันเทิง สร้างความดึงดูด และโน้มน้าวให้เกิดการรับรู้ กระตุ้นการตัดสินใจในการซื้อมาบริโภคได้[12] ดังนั้นจึงควรมีมาตรการหรือกฎหมายในการควบคุมเกี่ยวกับการขายหรือการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเด็กนักเรียน เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาได้

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดการศึกษา คือ ทำการศึกษาในนักเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ในพื้นเมืองปากกะดิง แขวงบอลิคำไซ ซึ่งอาจมีบริบทในด้านวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ สปป.ลาว จึงไม่อาจเป็นตัวแทนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งหมดภายในประเทศลาวได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1) ควรมีการเฝ้าระวังติดตามพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และการส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัยเรียน

2) หน่วยงานสถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ปลุกฝังทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นระยะ ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้นักเรียนได้ตระหนักถึงผลกระทบของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

3) หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบาย มาตรการหรือข้อกำหนดต่าง ๆ ในการจัดการเกี่ยวกับการขายหรือการส่งเสริมการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนกลุ่มต่าง ๆ และในหลายพื้นที่ของประเทศ สปป.ลาว รวมถึงการศึกษาพัฒนาโปรแกรมเพื่อป้องกันหรือลดพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนหรือกลุ่มวัยรุ่นใน สปป.ลาว

เอกสารอ้างอิง

1. Office of the Health Promotion Fund. Effects of alcohol and alcohol on the body. [Retrieved 17 December 2020]. 2018. from <https://www.thaihealth.or.th>. Thai.
2. World Health Organization. Global status report on alcohol and health 2018. [Internet]. 2018. [cited 2020 September]. Available from: <https://shorturl.asia/ZoMF7>
3. Sawitree A. Facts and Figures Alcohol in Thailand 2016 - 2018. Bangkok: Sahamit Pattana Printing. 2019. Thai.
4. ASEAN News Information Center Public Relations Department. Laos is the number 1 drinker in ASEAN. [Internet]. n.d. [update 2022 June 21; cited 2020 April 25]. 2015. Available from: http://www.asean thai.net/sub_convert.php?nid=1314
5. Kounnavong T, Vonglokham M, Moji K, Okumura J. Factors affecting alcohol drinking behaviour among secondary school students in Vientiane Province, Lao People's Democratic Republic: a cross-sectional study. *International health*. 2022; 14(3), 319–328.
6. Hsieh, Bloch, Larsen. A simple method of sample size calculation for linear and logistic regression. *Statistics in Medicine*. 1998; 17(14), 1537-1659.
7. Chintana S. Prevalence and Behaviors of Alcohol Beverage Consumption of High School Student in Pakse District, Champasack Province, Lao PDR. *KKU Journal for Public Health Research*. 2016; 9(3-4): 52-61. Thai.
8. Department of Mental Health. Assessment of alcohol problems: guidelines for primary care. Bangkok: Tantawanpaper; 2009. Thai.
9. Wongs L. Quality Assessment of Public Health Research Articles and the development of research frameworks. Khon Kaen: Nana Wittaya Archives. 2017.
10. Phusanisa A. Drinking behavior of alcoholic beverages among adolescent girls. Master of Education Thesis Department of Educational Psychology and Guidance graduate school Chiang Mai University. 2006.
11. Suwana R. Development of adolescents. Bangkok: Office of the Health Promotion Foundation. 2017.
12. Panpilai S and Narongsak N. What Induces Children and Youth into the New Drinker Cycle. *Journal of Boromarajonani College of Nursing, Uttaradit*. 2018; 10 (2): 248-259. Thai.

ตารางที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล (n = 342 คน)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	139	40.6
หญิง	203	59.4
อายุ (Mean \pm S.D.)	17.23 \pm 1.13	
ระดับการศึกษาของบิดา		
ประถมศึกษา	119	34.8
มัธยมศึกษาศึกษาตอนต้น	98	28.6
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	58	16.9
ปวส. หรือปริญญาตรี	37	10.8
สูงกว่า ปริญญาตรี	8	2.5
ไม่ได้เรียนหนังสือ	22	6.4
ระดับการศึกษาของมารดา		
ประถมศึกษา	144	42.1
มัธยมศึกษาศึกษาตอนต้น	90	26.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	30	8.7
ปวส. หรือปริญญาตรี	10	2.9
สูงกว่า ปริญญาตรี	3	0.9
ไม่ได้เรียนหนังสือ	65	19.1
อาชีพของบิดา		
ค้าขาย/ ประกอบธุรกิจส่วนตัว	122	64.8
รับจ้างทั่วไป	61	17.8
รับราชการ	32	9.3
ไม่ได้ทำงาน	13	3.8
เกษตรกร	9	2.6
อื่น ๆ	5	1.7

ตารางที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล (n = 342 คน) (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพของมารดา		
เกษตรกร	245	71.6
ค้าขาย/ ประกอบธุรกิจส่วนตัว	61	17.8
ไม่ได้ทำงาน	13	3.8
รับราชการ	12	3.5
รับจ้างทั่วไป	8	2.4
อื่น ๆ	3	0.9
ที่พักอาศัยในปัจจุบัน		
บ้านตนเอง	300	87.7
บ้านญาติ	29	8.4
บ้านเช่า	4	1.2
หอพัก	9	2.7

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มตัวอย่าง (n = 342)

พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	จำนวน	ร้อยละ
การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปัจจุบัน		
ไม่ดื่ม	109	31.8
ดื่ม	233	68.2
การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปัจจุบันแยกตามเพศ		
ชาย	95	40.6
หญิง	138	59.4
อายุที่เริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรก		
ไม่เคยดื่มเลย	61	17.8
ต่ำกว่า 10 ปี	9	2.6
10 – 15 ปี	107	31.3
มากกว่า 15 ปีขึ้นไป	165	48.3
ชนิดของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ลองดื่มในครั้งแรก (n = 281)		
เบียร์	151	53.7
ไวน์	79	28.1
เหล้าขาว	34	12.1
เหล้าปั่นหรือยาดอง	17	6.1

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มตัวอย่าง (n = 342) (ต่อ)

พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	จำนวน	ร้อยละ
สาเหตุจูงใจที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครั้งแรก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
อยากลอง อยากรู้	122	27.2
เพื่อนชวนดื่ม	119	26.6
คิดว่ารสชาติดี น่าจะอร่อย	59	13.1
เพื่อเข้าสังคม	41	9.1
อกหัก	32	7.1
บรรยากาศดี/สังสรรค์	21	4.6
หาซื้อง่าย/ ราคาถูก	25	5.5
คลายเครียด	12	2.6
อื่น ๆ	14	3.8
ผู้ที่ร่วมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตอนลองดื่มครั้งแรก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เพื่อน	223	63.1
ญาติพี่น้อง/ ผู้ปกครองที่เลี้ยงดู	41	11.5
คนอื่น ๆ	9	2.9
พ่อหรือแม่	14	3.9
แฟน	6	1.6
ดื่มคนเดียว	9	2.5
สถานที่ที่ชอบไปดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (n = 281)		
บ้านเพื่อน	132	46.9
บ้านตนเอง	70	24.9
ร้านคาราโอเกะ	33	11.7
ร้านอาหาร	21	7.6
ผับ บาร์	17	6.1
อื่น ๆ	8	2.8
โอกาสของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์		
พบปะสังสรรค์ตามงานต่าง ๆ	171	50.7
สอบเสร็จ	85	25.2
อบหัก	38	11.4
ไปเที่ยวกลางคืนกับเพื่อน	30	8.9
ผ่อนคลายจากการเรียน	13	3.8
ระดับความเสี่ยงของพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์		
ดื่มแบบเสี่ยงต่ำ (0-7 คะแนน)	139	40.7
ดื่มแบบเสี่ยง (8-15 คะแนน)	142	41.5
ดื่มแบบเสี่ยงอันตราย (16-19 คะแนน)	34	9.9
ดื่มแบบเสี่ยงติด (≥ 20 คะแนน)	27	7.9

ตารางที่ 3 ปัจจัยและทัศนคติต่อพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยและทัศนคติต่อพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	จำนวน	ร้อยละ
การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของบุคคลในครอบครัว		
มี	205	59.9
ไม่มี	137	40.1
การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเพื่อนสนิทในกลุ่ม		
ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	21	6.2
ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	179	153.1
เคยดื่มแต่เลิกแล้ว	18	5.4
ไม่แน่ใจ	119	35.3
ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีโปรโมชั่นในการขาย		
ไม่มี	201	58.7
มี	141	41.3
ระดับทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์		
ระดับดี (40-52 คะแนน)	201	58.6
ระดับปานกลาง (27-39 คะแนน)	139	40.7
ระดับต่ำ (13-26 คะแนน)	2	0.6

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มตัวอย่าง: วิเคราะห์การวิเคราะห์หลายตัวแปร (Multivariable analysis)

ปัจจัย	จำนวน (ร้อยละ)		Crude OR	Adjusted OR	95%CI	P-Value
	ดื่ม เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์	ไม่ดื่ม เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์				
เพศ						0.639
ชาย	95 (68.3)	44 (31.6)	1	1		
หญิง	138 (67.8)	65 (32.0)	0.9	0.8	0.5-1.4	
เพื่อนสนิทในกลุ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์						< 0.001
ไม่ดื่ม	67(42.4)	91(57.6)	1	1		
ดื่ม	37(20.6)	142(79.4)	2.9	2.7	1.6-4.4	
ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีโปรโมชั่นในการขาย						< 0.001
ไม่มี	119(59.2)	82(40.8)	1	1		
มี	114(80.8)	27(19.1)	2.91	2.5	1.5-4.2	